

Išmoktos ir neišmoktos pamokos Sveikatą stiprinančiame Kauno regione

Prof. Habil.dr.Irena Misevičienė,
atstovė PSO Sveikiems regionams,
SSKR Konsultantė-patarėja

SSM metinė konferencija,
2018 lapkričio 6 d., Domeikava

TURINYS

- **Europos Sveikų regionų tinklas:**
 - veiklos prioritetai, kiekybinė ir kokybinė raida.
- **Sveikatą stiprinantis Kauno regionas (SSKR):**
 - plėtros sąsajos su Europos ir Lietuvos darnosios plėtros strategija bei sveikatos politika, vadyba ir veikla.
- **Išmoktos ir NEIŠMOKTOS pamokos.**
- **SSKR ir Sveikatą stiprinančios mokyklos (SSM).**
- **Iššūkiai ateičiai.**

Europos Sveikų regionų regionų tinklas: veiklos prioritetai

- **SVEIKAS REGIONAS** (Region for Health) – *žmonės dirbantys kartu, kad pagerinti sveikatą ir gerovę, skiriant pirmenybę teisumui, vystant strateginių aljansų kūrimą ir skatinant gerą valdymą.*

/Health Promotion Glossary.WHO, Geneva, 1994/

- Pradžia – 1992 m. PSO, atnaujinta veikla – 2012 m.
- **Veiklos prioritetai**, orientuojantis į PSO „Sveikata 2020“, JT „Darnaus vystymosi darbotvarkę 2030“:
 - **sveikatos teismo siekimas** ir netolygumų mažinimas,
 - **lėtinių neinfekcinių ligų prevencija** ir kontrolė,
 - **socialinių sveikatą įtakojančių veiksnių kontrolė,**
 - **valdžios** požiūrio ir **visos visuomenės** galių stiprinimas sveiko regiono plėtrai.

Europos Sveikų regionų tinklo raida: kiekybė ir kokybė

- **2012-2018** metais Europos sveikų regionų tinkle narių **skaičius išaugo iki 28** (regionai iš 22 šalių, nauji regionai – iš Italijos, Vokietijos, Kazachstano nuo 2017m.)
- **2012 m. Goteborgo manifestas** (*Taikyti ir generuoti naujus mokslo žiniomis pagrįstus metodus „ŽINOK KAIP (KNOW HOW)“*)
http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/176910/Regions-for-Health-Network-Goteborg-Manifesto.pdf; **SSKR- narystės pradžia** Europos sveikų regionų tinkle.
- **2015 m. Sveikų regionų nuostatai** (Terms of Reference), pateikiant veiklos prioritetus, teises, pareigas ir atstovavimą (**2 asmenys- politikas ir konsultantas-patarėjas** PSO nuo kiekvieno „sveiko regiono“)
http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0012/310710/RHN-Terms-of-Reference-may-2015.pdf.
- **2016 m.** – 23-čiojo metinio Europos Sveikų regionų pasitarimo **ataskaita** (SSKR , **Raudondvaris – Kaunas, Lietuva, rugsėjo 22-23, 2016:**
http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/333161/Regions-for-Health-23-meeting-report.pdf?ua=1

Europos Sveikų regionų tinklo raida: kiekybė ir kokybė

- **Veiklų pristatymas –**

- Europos Visuomenės sveikatos asociacijos (EUPHA) ir kitose PSO sveikų judėjimų metinėse konferencijose organizuojant kasmet 2012-2018 m. atskiras sekcijas ar apskrito stalo diskusijas, vasaros mokyklas, šalių vizitus

- **Tolesni žingsniai - veiklų tęstinumas, akcentuojant:**

- PSO sveikatos strategijos „Sveikata 2020“ ir JT darnaus vystymosi „Darbotvarkės 2030“ tikslų *įgyvendinimą regiono lygmenyje*;

- *glaudesnę bendradarbiavimą* su Europos „Sveikų miestų“, **„Sveikų mokyklų“** tinklu (SHE- schools for health/liet.-Mokyklos europiečių sveikatai-MES), SSM – sveikatą stiprinančiomis mokyklomis, diegiant sveikos mokyklos politiką, fizinę ir socialinę aplinką ir pan. bei su **„Sveikais universitetais ir kolegijomis“** (*Inicijuota Sveikų regionų valdybos posėdyje, įvykusiame 2017 08 28-29 PSO Investicijų į sveikatą ir plėtrą biure, Venecijoje, Italijoje ir patvirtinta Sveikų regionų 24 metiniame pasitarime 2018 06 11-12, Goteburgas, Švedija*)

SSKR: plėtros sąsajos su Europos ir Lietuvos darnosios plėtros strategija bei sveikatos politika **Kauno regiono** strateginiame plėtros plane iki 2020 m.

Darni plėtra

- **NEATITINKA** JT „Darbotvarkė 2030“ iškeltų tikslų.
- **NEATITINKA** Europos „Sveikų regionų“ veiklos prioritetų.
- **ATITINKA** Lietuvos pažangos strategijos „Lietuva 2030“ bendrus tikslus, bet **NEATITINKA** sveikatos sistemai keliamų uždavinių.

Sveikatos politika

- **NEATITINKA** Europos sveikatos politikos „Sveikata 2020“ tikslų ir uždavinių
- **NEATITINKA** Europos Sveikų regionų sveikatos politikai iškeltų tikslų.
- **NEATITINKA** Lietuvos sveikatos programos 2014-2025m. iškeltų tikslų ir uždavinių.

SSKR savianalizė: vadyba ir veikla.

● **Vadyba:**

2013-2015 m. – gera:

- veikli Darbo grupė (DG), suplanuotos veiklos, geras ryšys su Regiono plėtros taryba (RPT), ne visose savivaldybėse pakankamas Merų ir administracijos dėmesys SSKR veikloms ir jų palaikymui, gera tarpžinybinio bendradarbiavimo pradžia savivaldybėse.

2016 m. – bloga:

- neveikli DG, nutrūkęs ryšys su RPT, nesilaikymas veiklos plano ir prisiimtų įsipareigojimų atskirose savivaldybėse (Kauno, Prienų), nutrūkęs tarpsektorinis bendradarbiavimas regiono lygmenyje.

2017, 2018 m. – patenkinama:

- Neatnaujinta DG sudėtis ir jos darbo reglamentas, vangiai vykdomos suplanuotos veiklos, stoka *RPT pirmininko didesnio dėmesio SSKR veiklų įgyvendinimui ir užduočių formulavimui*, nepakankamas Merų ir administracijos dėmesys SSKR veikloms ir jų palaikymui, silpnas tarpsektorinis bendradarbiavimas viso regiono ir savivaldybių lygmenyje, nereagavimas į Europos sveikų regiono tinklo siūlomas iniciatyvas bendram darbui, nepilnavertis *Sekretoriato (pavestas Kauno regiono plėtros agentūrai –KRPA) darbas.*

● **Veikla**

2013-2015 m. – labai gera:

- Metinės viso regiono konferencijos; konferencijos savivaldybėse (išskyrus Kauną, Prienus), viešinimas spaudoje. mokomieji-praktiniai seminarai aktualiais klausimais, įtraukiant sveikatos ir kitus sektorius.

2016 m. – patenkinama:

- Metinė viso regiono konferencija; tarptautinis Europos sveikų regionų pasitarimas Raudondvaryje ir Kaune, tik jo paviešinimas,.

2017, 2018 m. – patenkinama:

- Metinės viso regiono konferencijos, keli seminarai psichikos sveikatos problemų aptarimui, mokinių sveikatos stiprinimui, nevisiškai racionalus nedidelių finansinių resursų panaudojimas, nėra informacijos viešoje erdvėje, *nesukurtas tinklapis*

SSKR: Išmoktos ir NEIŠMOKTOS pamokos

Išmoktos:

- **Gera SSKR vadyba** – sėkmės garantas.
- **SSKR Darbo grupės**, kaip **koordinuojančios** institucijos, veiklos svarba.
- **Tarpsektorinio bendradarbiavimo** skatinimo .būtinybė savivaldybėse.
- Dalijimosi **gerąja patirtimi** svarba.
- Veiklų ir jų **finansavimo planavimo** būtinybė.
- **Tarptautinio bendradarbiavimo** neišvengiamybė.

NEIŠMOKTOS:

- Būtinasis „Sveikų regionų“ **konceptijos supratimas visuose lygiuose**.
- Regiono strateginės plėtros planai **turi atliepti** JT „Darbotvarkės 2030“, „Sveikata 2020“, „Sveikų regionų“ iššūkius.
- Regiono plėtros **Tarybos pirmininko lyderystė**, Savivaldybių **merų palaikymas**, darni administracijų ir **Darbo grupės** aktyvi veikla būtina, **tarpsektorinis bendradarbiavimas** ir **bendruomenių įtraukimas** būtinas.
- Supratimas, kad **Darbo grupė** – **pagrindinis** planuojantis ir koordinuojantis **bendras SSKR** veiklas, **darinys**, o ne pagrindinis veiklų įgyvendintojas.
- Darbo grupės ir KRPA susikalbėjimas ir adekvatus **finansų planavimas**.
- SSKR **Konsultantų tarybos**, kaip svarbios nevyriausybinės institucijos strateginių veiklos planų bei metinių konferencijų organizavimui **įteisinimas ir veiklos būtinybė**, ryšių su **užsienio partneriais** užmezgimo **nauda**.

MOKYKLOS EUROPIEČIŲ SVEIKATAI (MES) IR
SVEIKATĄ STIPRINANČIOS MOKYKLOS (SSM):

ODENSĖS PAREIŠKIMAS (THE ODENSE STATEMENT , HPSch, 7-8
October, 2013. **OUR ABC FOR EQUITY, EDUCATION AND HEALTH**)

***Prašome vykdytojų (įgyvendintojų) nacionaliniu, regioniniu ir
vietiniu lygmeniu:***

- Suprasti gyvybiškai svarbų **savivaldybės ir vietinių valdžios organų vaidmenį** sėkmingai kuriant ir plečiant sveikata stiprinančių mokyklų tinklą.
- Pripažinti sveikata stiprinančios mokyklos **vaidmenį bendruomenės raidai.**
- Investuoti į viso **mokyklos personalo kompetencijų ugdymą**, apimančią mokytojus, mokyklos vadovybę ir kitą personalą.
- Sutelkti dėmesį į galimybę **stiprinti sveikata visą individo gyvenimą**, pradedant ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, tęsiant mokykloje ir darbovietėje.

MOKYKLOS EUROPIEČIŲ SVEIKATAI (MES) IR
SVEIKATĄ STIPRINANČIOS MOKYKLOS (SSM):
ODENSĖS PAREIŠKIMAS (THE ODENSE STATEMENT , HPSch, 7-8
October, 2013, **OUR ABC FOR EQUITY , EDUCATION AND HEALTH**)

Prašome mokyklų:

- Susitelkti ties visais neabejotinai svarbiais sveikatos aspektais, nepamirštant **ne tik fizinės sveikatos, bet ir psichinės sveikatos** bei savijautos.
- **Sveikatos stiprinimą** paversti viena iš **pagrindinių** mokyklos strategijos krypčių.
- Sutelkti dėmesį į **pokyčių valdymą ir lyderystę**.
- Siekti, kad **mokyklos vadovybė** ir mokyklos taryba imtųsi **lyderio** vaidmens sveikatinimo ir gerovės kūrimo procesuose.
- Sveikatą stiprinančių mokyklų **principus įgyvendinti praktikoje**.
- Sutelkti dėmesį į bendravimo tarp **mokyklos, tėvų, bendruomenės** ir sveikatos priežiūros tarnybų stiprinimą.

SSM: Pagrindiniai klausimai „saviruošai“

VADYBA

- Ar savivaldybės **politikai, administratoriai** suvokia ir palaiko SSM misiją?
- Ar mokyklos **vadovai** yra SSM veiklų **lyderiai**?
- Ar yra veikiantis mokyklos ir savivaldybės SSM tinklo veiklą **koordinuojantis organas**?
- Ar egzistuoja **tarpsektorinis bendradarbiavimas** SSM veiklose?

ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

- Ar SSM veiklose dalyvauja **visi 3 būtini partneriai**: mokiniai, mokytojai, tėvai?
- Ar visų partnerių yra pakankamos **kompetencijos** (žinios, įgūdžiai) įgyvendinti sveikatos stiprinimo priemonės?
- Ar sudarytos galimybės partneriams didinti **sveikatos raštingumą**?

VEIKLŲ PLANAVIMAS, ĮGYVENDINIMAS IR FINANSAVIMAS

- Ar periodiškai sudaromi SSM **priemonių planai** ir ar numatomas **finansavimas**?
- Ar **dalijamasi gerąja patirtimi** vietos, savivaldybės, regiono mastu?
- Ar veiklose dalyvauja **kiti partneriai**- nacionaliniame ir tarptautiniame lygmenyje?

Iššūkliai ateičiai

Visų dalyvių - politikų, valdininkų, specialistų , bendruomenių-SSKR ir SSM veiklose :

- kalbėjimas,
- susikalbėjimas,
- dalijimasis patirtimi,
- stebėseną ir **vertinimas** (*ne tik veiklų, bet ir vydytojų nuopelnų, jų moralinis ir finansinis skatinimas*),
- atvirumas pokyčiams ir **pozityvumas** nuo „viršaus žemyn“ ir **aktyvumas** iš „apačios aukštyn“ (ir atvirkščiai) -
atliekant „namų darbus“ ir mokantis „neišknytų pamokų“ ...

*„Kas nedarba, tas neklysta“,
tad nebijokime suklysti ir taisyti padarytas klaidas...*

Dėkoju už dėmesį!